

УДК [378.018.43:02](73)

Світлана Чуканова,

провід. бібліотекар,

координатор Американської бібліотеки ім. В. Китастого НаУКМА

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ ОСВІТИ У США: ЧИ Є ПЕРСПЕКТИВИ У ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ?

Стаття знайомить з формами організації бібліотечної освіти у Сполучених Штатах Америки, зокрема з дистанційною моделлю освіти та її перспективами у ВНЗ США. Автор висвітлює ставлення сучасних американських бібліотекознавців та освітян до нагальної нині проблеми запровадження дистанційної освіти загалом та в контексті професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології зокрема. Метою статті є розкриття суперечностей між традиційною та дистанційною освітніми моделями, що існують наразі у Сполучених Штатах Америки та в контексті цих суперечностей визначити перспективи дистанційної освіти у ВНЗ США.

Ключові слова: форми організації навчання, ВНЗ США, вебінар, педагогічна форма, інформаційно-комунікаційні технології.

У контексті освітнього процесу ми часто звертаємося до поняття «педагогічна форма». З метою детального розгляду форм організації бібліотечної освіти у США звернімося до тлумачення поняття «педагогічна форма». У навчальному посібнику «Педагогіка вищої школи» зазначено: «Педагогічна форма – це усталена завершена організація педагогічного процесу в єдності всіх його компонентів. [2, с. 124]. Залежно від кількості осіб, котрі навчаються, форми організації навчання поділяються на індивідуальні, колективні, групові, фронтальні; від місця навчання – у ВНЗ (лекція, семінар, практичне заняття тощо) або поза межами ВНЗ (екскурсія, виробнича практика тощо); від часу навчання – очна, заочна, вечірня та екстернат; від тривалості навчальних занять їх поділяють на аудиторні (лекції, практикуми тощо), позааудиторні (конференції, консультації, заліки, іспити тощо) [2, с. 124].

Перейдемо до детальнішого розгляду форм організації бібліотечної професійної освіти у Сполучених Штатах Америки. Уряд США майже не контролює вищу освіту. У деяких випадках він може впливати на фінансування вищих навчальних закладів. Академічні програми контролює

адміністрація кожного окремого навчального закладу, а приватні установи держава не контролює взагалі.

Якість освіти у США перевіряють регіональні акредитаційні агенції. Без акредитації вищого навчального закладу диплом вважають недійсним, що свідчить про децентралізацію та саморегулювання системи освіти у США. Окрім загальної акредитації вищого навчального закладу, магістерські програми також акредитують. Таку акредитацію здійснюють професійні організації. Як нам відомо, магістерські програми із бібліотекознавства та інформології акредитує Американська бібліотечна асоціація.

Щодо форм організації навчання за цими магістерськими програмами зазначимо, що у США не має чітко прописаних норм для координації навчального процесу та окреслених форм організації навчання. Спочатку за магістерською програмою навчання здебільшого відбувається у формі лекцій (lectures), більш поглиблені курси викладають у формі семінарів (seminars). Практичні семінари (workshops) зазвичай застосовуються на курсах підвищення кваліфікації. Щодо форми організації бібліотечної освіти у США зазначимо, що боротьба між теоретичним та практичним підходами до бібліотечної освіти викликала деякі контрверсії між бібліотечними навчальними програмами [7, с. 372]. Критичним моментом є те, що бібліотекознавчі програми побудовані у такий спосіб, що теоретичні знання можна набути під час практики. Саме суперечність між важливістю теорії та практики привела до того, що магістерський ступінь нині є фактично єдиним ступенем, котрий відкриває широкі кар'єрні можливості у бібліотечній галузі [7, с. 372–373]. Сучасний американський педагог Джеффри Селінго зазначає, що такі форми організації навчання, як дистанційні курси (Massive Online Open Courses, MOOC), стають дедалі популярнішими. У зв'язку з тим, що ціни на навчання у США дуже високі, студенти шукають більш економні варіанти навчання. Загалом варто зазначити, що самостійна робота становить найбільшу частку навчального процесу [8, с. 106]. Феноменом сучасної американської освіти є так зване гібридне навчання. Ця форма організації навчання була розроблена рухом «Ініціатива відкритого навчання Карнегі Мелон». У 2011 році понад 600 студентів стали учасниками дослідження, приєднавшись до змішаного курсу, який складався з аудиторних та онлайн-занять, до того ж онлайн-заняття (дистанційні) становили більшу частку курсу. Друга експериментальна група займалась за традиційним курсом, який тривав три години на тиждень або півтори години двічі на тиждень, включав аудиторні заняття

без онлайн-компоненту. Результати показали, що студенти, котрі надали перевагу курсу з онлайн-компонентом, проявили себе як вмотивовані та успішні особистості, здатні працювати самостійно над своїм розвитком [8, с. 100]. Також результати дослідження показали, що студенти та викладачі по-різному ставляться до різних форм навчання. Зокрема, викладачі надають перевагу лекціям та практичним заняттям, водночас як студенти – онлайн-семінарам та самостійним роботам, про що свідчить менш активна відвідуваність аудиторних занять. Загалом же Д. Селінго зазначає, що дистанційне навчання набирає обертів у США, адже раніше аудиторні заняття просто не мали альтернативи [8, с. 101].

Сучасний видатний американський педагог Террі М. Мо та віцепрезидент корпорації «Едісон Льорнінг» (Edison Learning Inc.), Джон І. Чабб у своїй книзі «Визвольне навчання: технологія, політика та майбутнє американської освіти» (Liberating Learning: Technology, Policy, and the Future of American Education) зазначають, що революція інформаційних технологій неминуче торкнеться американської освіти. Тобто процесів навчання та викладання, а також менеджменту освіти [5, с. 4]. Віртуальне та дистанційне навчання на сьогоднішній день є виходом із ситуації, коли перепоною в отриманні освіти стає плата за навчання та проживання у гуртожитку університету або коледжу. Незважаючи на інформаційну революцію, багато навчальних закладів у США все ще пріоритетними вважають аудиторні форми навчання: лекції, семінари, практичні заняття тощо [5, с. 78–79]. Політичні та соціальні перестороги заважають цілковитій імплементації віртуального навчання у США, адже політичні сили вбачають у переході освіти до віртуального середовища втрату впливу на свідомість освітян та студентів. Упродовж останніх десятиліть Уряд Сполучених Штатів Америки намагається врегулювати відносини між віртуальними та традиційними навчальними закладами, при цьому надаючи перевагу останнім. Це свідчить про те, що віртуальні навчальні заклади повинні постійно відстоювати своє право на існування [5, с. 111–113].

Той факт, що у США академічна спільнота не зразу прийняла застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, також підтверджує професор Кеті Девідсон. На її думку, одним із найкращих прикладів віртуального освітнього закладу є Вікіпедія – найбільша онлайн-енциклопедія, складена волонтерами – авторами з усього світу [4, с. 1–3]. Тобто на цьому прикладі можна легко прослідкувати, що на сьогоднішній день навіть веб-сайти можна вважати освітніми

інституціями. Звичайно, вікітехнології та засоби веб 2.0 наразі отримали велике визнання серед масових користувачів мережі Інтернет. Проте якість деяких матеріалів, представлених посередництвом цих технологій, не завжди відповідає загальноприйнятим в академічному середовищі вимогам. Однак ми не можемо не зазначити, що процес наповнення інформаційним змістом сторінок Вікіпедії зрештою можна вважати однією із групових форм організації навчання. У зв'язку з появою вищевказаних новітніх освітніх тенденцій професор К. Девідсон зазначає про появу такого феномену, як колаборативне навчання (collaborative learning). Цей феномен означає процес навчання, котрий за природою подібний до спілкування у соціальній мережі (наприклад Facebook) [4, с. 25]. Суть його полягає у спільному виконанні певних проектів, взаємному рецензуванні та оцінюванні, а також у обміні інформацією (peer – to – peer information sharing). К. Девідсон визнає, що навчання перемістилось у горизонтальну площину з площини ієрархічної. Це означає, що перехід від моделі «викладач – студент» до моделі «студент – студент» вимагає перегляду діяльності освітніх установ: коледжів, університетів тощо. Командна робота – це глобальна освітня сучасна тенденція у ВНЗ США [4, с. 185].

Бібліотечна спільнота у США також підтримує ідею «віртуальних інституцій», що свідчить про надання переваги дистанційній формі навчання. Сучасний американський бібліотекознавець Фредерік Стайлоу у своїй книзі «Відкриваючи заново бібліотеки задля онлайн-освіти» (Reinventing the library for online education) підкреслює, що онлайн-освіта розвивалась поступово і нерівномірно. Більшість освітян у США спочатку скептично поставились до ідеї дистанційного навчання і вважали, що ця концепція не має майбутнього, але як і видавництва свого часу обрали шлях онлайн-публікацій, так і освітні заклади (та їхні бібліотеки) вирішили піти на зміни. На початку 2000-х років професорсько-викладацькі склади американських провідних університетів все ще були в опозиції до інноваційних змін, а процеси автоматизації сприймалися як дратуючий фактор [9, с. 98–99].

Незважаючи на опозиційні настрої освітян, факти свідчать, що онлайн-освіта стала популярною серед студентів бакалаврату. У період з 2000 по 2008 рр. кількість студентів, залучених до навчання на онлайн-курсах, зросла з 8 до 20 відсотків, а вже з 2012–2013 рр. зміцнили свої позиції відкриті багатокористувацькі онлайн-курси (Multiuser Open Online Courses, MOOCs). Дистанційна освіта характеризується такими ознаками: здатністю

контролювати навчальний процес, переорієнтацією з лекційних занять на практичні та самостійні, відкритістю та доступністю, гнучкістю, інноваційністю, безпечністю та економністю фізичного простору, гнучким тайм-менеджментом. Наразі суспільство зіткнулось із новим феноменом – цифровим університетом (digital university). У зв'язку із поступовим переходом освіти в онлайн-формат бібліотеки повинні також переорієнтувати свої послуги на віртуальне середовище [9, с. 99–102].

Дистанційна освіта в контексті бібліотекознавства також посідає не останнє місце під час підготовки майбутніх фахівців бібліотечної справи. Рішення запровадити дистанційні програми із бібліотекознавства та інформології у США були продиктовані економічними чинниками. Навчання на таких програмах значно дешевше за традиційне, а отже є доступним більшій кількості осіб. Піонерами у запровадженні дистанційної бібліотечної освіти Річард Рубін вважає Університет Південної Кароліни та Університет Арізони [7, с. 370].

Як бачимо, на порядку денному в освітянському та бібліотечному середовищах у США стоїть питання широкого розповсюдження дистанційної освіти. Тобто прослідковується тенденція до таких форм навчання, як колективні та групові, поза межами ВНЗ, заочні, позааудиторні. Аналізуючи неоднозначне ставлення до дистанційної освіти зі сторони викладачів ВНЗ у США, можемо зробити висновок, що професорсько-викладацький склад американських ВНЗ чинить значний вплив на вибір форм організації навчання.

Особливу роль у забезпеченні ефективності навчального процесу у ВНЗ США відіграє участь студентів та аспірантів у проведенні досліджень, що допомагає залучити їх до процесу наукової комунікації [1, с. 315]. Неабияке значення у цьому мають і позааудиторні форми організації навчання, такі як участь у професійних конференціях, круглих столах та інших наукових заходах.

З огляду на тісний взаємозв'язок освіти у США з економікою цікавим є той факт, що приватні корпорації у США звертають значну увагу на освітні програми та вважають аналіз витрат на освіту основним компонентом своєї довгострокової стратегії. В основному це питання стосується підвищення кваліфікації фахівців та перепідготовки кадрів, яке відбувається як на робочих місцях, так і у спеціальних навчальних закладах [1, с. 40–41]. Професор Супян стверджує, що важливою перевагою ВНЗ США можна вважати нині діючу американську модель організації навчального процесу.

Він пояснює свою думку наявністю у студентів вибору навчальних програм, імплементацією кредитно-трансферної системи оцінювання, гнучкою формою поєднання семінарських та лекційних занять [1, с. 307]. На нашу думку, ще однією перевагою сучасної американської вищої освіти, особливо у галузі бібліотекознавства та інформології, є високий рівень використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для навчання. Саме тому наразі актуальною є тема підвищення рівня інформаційної грамотності майбутніх фахівців бібліотечної справи.

Паралельно із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій змінюються і принципи бібліотечної освіти, а це, безумовно, впливає на формування необхідних компетентностей майбутнього фахівця у галузі бібліотечної справи та інформаційного обслуговування. Оскільки, на думку Р. Рубіна, ринок інформації, на якому працюють сучасні фахівці бібліотечної справи та інформаційної галузі, швидкозмінний, то наголос у бібліотечній освіті потрібно робити не на теоретичний, а на практичний компонент [7, с. 372].

На сьогоднішній день у США освітяни та студенти надають перевагу груповим заняттям у формі семінарів та практичних, а також самостійній роботі. Завдання, котрі викладачі дають групі для презентації проекту, повинні розвивати у студента креативне мислення, прагматичний підхід до здійснення дослідження [3, с. 61–62]. Сучасні американські освітяни ефективно застосовують групові форми навчання у навчальному процесі. До того ж самі викладачі виступають не стільки у ролі інструкторів чи порадників, скільки у ролі спостерігачів за проектною діяльністю студентів, які отримали певне завдання. Завданням викладача в експерименті такого типу – правильно мотивувати студента і не втручатись у процес виконання завдання, а лише оцінити його результат.

Оскільки, як ми вже зазначали раніше, чітких вимог до застосування певних форм організації навчання на магістерських програмах із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США немає, можемо зробити висновок, що кожна бібліотечна школа (кафедра) під час формування навчального плану сама обирає для кожного курсу найбільш прийнятні форми подачі матеріалу.

Розглянемо деякі форми організації навчання, запропоновані бібліотечною школою університету Північної Кароліни (University of North Carolina School of Information and Library Science). Отже, загалом курс визначено як курс із інформології та бібліотекознавства (INLS). Веб-

сторінка бібліотечної школи містить описи всіх курсів, запропонованих на регулярній основі (теми спеціальних курсів вказані окремо). Не всі курси пропонують щосеместрово, тому необхідно дивитися розклад. Також популярною формою організації навчання є вебінари, які відбуваються між кількома університетами [10]. Наприклад, такі вебінари часто проводять між університетом Північної Кароліни та університетом Дюк. Вебінар, або спільний міжуніверситетський онлайн-семінар, зазвичай передбачає телеміст між двома або більше групами студентів та викладачів університетів – учасників, котрі фізично знаходяться кожен на території свого університету і спілкуються посередництвом інформаційно-комунікаційних технологій. Такий семінар можна класифікувати як гібридну форму організації навчання, яка поєднує аудиторне групове заняття із дистанційним онлайн-семінаром.

Тобто у навчальному плані вищезгаданої освітньої установи прослідковується комбінування аудиторних та позааудиторних форм організації навчання. У зазначеному вище розкладі знаходимо також практичні заняття – семінари із архівної справи (Principles and Practice of Archival Description). Практичні заняття також передбачені дисциплінами прикладного інформаційного характеру: веб-розвиток (Web Development I); менеджмент електронних записів (Electronic Records Management); веб-бази даних (Web Databases). Програма курсу передбачає і такі форми організації навчання, як онлайн-курси (online courses), виробнича практика (internship and field experience courses), робота в малих групах або незалежні студії (independent studies and other courses). Зауважимо, що до виробничої практики допускаються студенти, котрі набрали щонайменше 21 кредит та отримали дозвіл наукового керівника на проходження практики. Важливе значення має також виконання магістерської роботи та дисертаційного дослідження. На виконання цих робіт також необхідно отримати дозвіл від наукового керівника [10].

Розглянемо звіт інформаційної школи університету Вашингтона (University of Washington iSchool) до акредитаційної комісії Американської бібліотечної асоціації за 16 вересня 2013 р. У другому пункті, який відповідає за навчальний план, зазначено, що «...окрім обов'язкових курсів студенти можуть самі обирати незалежні студії, місце проходження виробничої практики, дослідницькі проекти та додаткові курси...» [6, с. 28].

Навчання на програмі відбувається посередництвом використання двох моделей – дистанційної та традиційної (на вибір) [6, с. 28]. Використання

різноманітних, а часто і гібридних форм організації навчання дає змогу викладачам у ВНЗ США, особливо у бібліотечних школах (кафедрах), виховати студентів, котрі будуть готові до подальшої ефективної професійної діяльності. Навчальний план вищезазначеної бібліотечної школи наповнено дисциплінами, які вивчають основні принципи створення та управління інформаційними ресурсами і послугами. Навчальний план включає дисципліни зі створення інформаційних ресурсів, принципів комунікації, менеджменту колекцій, опису бібліотечних ресурсів, бібліотечного обслуговування, аналізу та оцінки інформації тощо. Ступінь магістра із бібліотекознавства та інформології (MLIS) у Вашингтонському університеті передбачає отримання 63 кредитів та складається із трьох елементів: ключових курсів (core courses); вибіркових курсів (electives); написання магістерської роботи (degree final project (Capstone)). Магістерська програма із бібліотекознавства та інформології, як вже зазначалось раніше, передбачає навчання або дистанційне (online), або традиційне (residential). Вимоги до програми є однаковими для обох навчальних моделей і не залежать від форми навчання, яку обирає студент [6, с. 32–33]. Ключові курси є концептуальною теоретичною основою професійних знань про те, як організовується, упорядковується, шукається та видається інформація. На програмі також вивчають технологічні, політичні, педагогічні, економічні, дослідницькі та дизайнерські концепції використання інформації у сучасному суспільстві [6, с. 34].

Магістерська робота або «Кепстоунський проект» (Capstone Project) – заключна робота, необхідна для успішного завершення навчальної програми із бібліотекознавства та інформології. Цей проект поєднує у собі теоретичні та практичні знання у галузі бібліотечної справи, які студенти повинні застосувати під час його виконання. Після написання магістерської роботи інформаційна школа Вашингтонського університету направляє їх як інноваційні пропозиції для інформаційних агенцій та бібліотек, що є партнерами університету. «Кепстоунський проект» Вашингтонського університету заміняє виконання звичайної магістерської роботи або складання професійного портфоліо. Цим проектом керують студенти, які працюють над ним індивідуально або у групах, здійснюючи консалтинг в інформаційній установі – партнері університету, визначаючи проблемні аспекти діяльності установи. Проаналізувавши проблеми, студенти розробляють методику їх вирішення, проводять дослідження та презентують результати дослідження в усній та письмовій формах [6, с. 38].

Ця випускна робота має два різновиди – проектний (project based) та дослідницький (research based). Вона складається з: 1) курсу основ проектного менеджменту для інформаційних спеціалістів (Project Management Basics for Information Professionals); 2) Кепстоун I – проектне планування (Capstone I – Project Planning); 3) Кепстоун II – запровадження проекту (Capstone II – Project Implementation) [6, с. 39].

Значне місце у навчальному процесі займає розвиток професійних компетентностей, зокрема інформаційної грамотності (information literacy). Основним концептом, навколо якого будується типовий план занять з інформаційної грамотності, є «навчання через практику» («learning by doing»). Навчання на таких заняттях передбачає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Багато магістерських програм із бібліотекознавства та інформології містять елементи дистанційного навчання, а деякі є виключно дистанційними. Студенти онлайн-програм, котрі повинні з'являтися і на аудиторні заняття під час настановних сесій (on-campus sessions), підтримують зв'язок один з одним, спілкуючись щодо виконання завдань, пошуку матеріалів тощо посередництвом сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Тобто дружні стосунки, встановлені у період навчання в університеті, продовжуються професійним онлайн-спілкуванням. У такий спосіб розвиваються комунікативні навички майбутніх фахівців бібліотечної справи.

У питанні повного переходу на дистанційну освіту не всі американські педагоги дотримуються єдиної думки, проте аналіз студентської думки щодо дистанційної та традиційної освіти у провідних університетах США доводить, що традиційна освіта наразі має міцніші позиції.

Список використаних джерел

1. Исследовательские университеты США: механизм интеграции науки и образования / [В. Б. Супян и др.]; под ред. д-ра экон. наук, проф. В. Б. Супяна; Ин-т США и Канады РАН. – М.: Магистр, 2009. – 399 с.
2. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / за ред. З. Н. Курлянд. – К.: Знання, 2005. – 399 с.
3. Davidson C. N. Now you see it: how technology and brain science will transform schools and business for the 21st century / C. N. Davidson. – [New York]: Penguin Books, [2012]. – 342 p.
4. Davidson C. N. The future of thinking: learning institutions in a digital age / C. N. Davidson, D. T. Goldberg, Z. M. Jones. – Cambridge, Mass: MIT Press, [2010]. – XXV, 288 p.

5. Moe T. M. Liberating learning: technology, politics, and the future of American education / T. M. Moe, J. E. Chubb. – San Francisco: Jossey-Bass, [2009]. – XIII, 223 p.

6. Program presentation for the Committee on Accreditation of the American Library Association: Masters of Library and Information Science The Information School University of Washington September 16, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ischool.uw.edu/sites/default/files/documents/mlis/MLIS_Accred_Report_2013.pdf. – Назва з екрана.

7. Rubin R. Foundations of Library and Information Science. – New York: Neal-Schuman Publishers, Inc., 2004. – 495 p.

8. Selingo J. J. College (un)bound: the future of higher education and what it means for students / J. J. Selingo. – Boston; Houghton Mifflin Harcourt, [2013]. New York: – XVIII, 238 p.

9. Stielow F. J. Reinventing the library for online education / F. Stielow. – Chicago: American Library Association, 2014. – XIX, 306 p.

10. UNC School of Information and Library Science [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sils.unc.edu/> – Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2015 р.

UDC [378.018.43:02](73)

Svitlana Chukanova,

senior librarian, V. Kytastyi American Library Coordinator,
National University of Kyiv – Mohyla Academy, applicant for PhD degree
at NaUKMA

Forms of organizing library academic instruction in the USA: does the on-line education have a future?

Publication is dedicated to the issue of forms of academic instruction in Library and information science at the USA. In particular it deals with the problems of on-line education. The author reflects an attitude of modern educators and library scientists to the problem of online education implementation in the United States of America in the area of higher education and Library and Information Science in particular. The purpose of the article is to stress crucial controversies between traditional and online educational models present today in the USA and to figure out the future of online education in context of these controversies.

Keywords: forms of academic instruction, higher educational establishment, the USA, webinar, pedagogic form, ICT.

УДК [378.018.43:02](73)

Светлана Чуканова,

ведущий библиотекарь,

координатор Американской библиотеки им. В. Китастого НаУКМА

**Формы организации библиотечного образования в США:
есть ли перспективы у дистанционного образования?**

Статья знакомит с формами организации библиотечного образования в США, в частности с дистанционной моделью образования и ее перспективами в ВУЗах США. Автор акцентирует внимание на отношении современных американских библиотечников и педагогов к существующей ныне проблеме имплементации дистанционного образования вообще и в контексте профессиональной подготовки специалистов по библиотечному делу и информологии в частности. Целью статьи является раскрытие разногласий между традиционной и дистанционной образовательными моделями, которые на данный момент сосуществуют в США и в контексте этих разногласий определить перспективы дистанционного образования в ВУЗах США.

Ключевые слова: формы организации библиотечного образования, ВУЗы США, вебинар, педагогическая форма, информационно-коммуникационные технологии.

ЗМІСТ

Розділ І. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ

Воскобойнікова-Гузєва О. Методологія бібліотекознавчих досліджень: новітні підходи	7
Іванова М., Іванов Ю. Правова спадщина у фондах НБУВ як об'єкт ретроспективного вивчення	21
Карпюк Д. Мережеві документи соціальних медіа як об'єкт депонування	42
Кисельова В., Михайлова О., Чеховська І. Зміни в організації краєзнавчого контенту на сайтах регіональних бібліотек у контексті рекомендацій наукових досліджень Національної історичної бібліотеки України	52
Коваль Т., Туровська Л., Смоляр І. Популяризація електронних книжкових виставок у соціальних мережах (На прикладі універсального підсобного фонду ВКБО НБУВ)	61
Пристай Г. Роль Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. Франка у розвитку культурно-мистецького середовища Прикарпаття	81
Рабаданова Л. Формування інформаційної культури особистості як важлива функція реферативної інформації	92
Самохіна Ж. Маркетингові комунікації в бібліотечно-інформаційній діяльності	103
Струнгар В. Вікі-проекти: формування інтелектуального користувачького і бібліотечних ресурсів	115
Ткаченко Т. Формування системи менеджменту якості як умова забезпечення сталого розвитку бібліотеки	126
Трачук Л. Роль веб-сайтів обласних універсальних наукових бібліотек України в інформаційній соціалізації та самообслуговуванні користувачів бібліотек	135
Філіна А. Закономірності та тенденції розвитку української культури у світовому культурно-історичному процесі	148